

Til: Barne- og familiedepartementet

Kopi til:

Høringssvar fra VID vitenskapelige høgskole på forslag til ny barnevernslov

Innledning

VID vitenskapelige høgskole takker for anledningen til å uttale seg om høringsnotatet. Høringsnotatet har en omfattende gjennomgang av viktige spørsmål knyttet til utforming av ny barnevernslov. I våre kommentarer følger vi strukturen i høringsdokumentet.

Struktur

VID ser det i hovedsak som hensiktsmessig at loven struktureres slik det er foreslått. Det kan være grunn til å vurdere om ettervern skulle vært i et eget kapittel for å synliggjøre at ettervernstiltak behandler en situasjon som skiller seg fra de øvrige hjelpetiltakene som er knyttet til barnet i familien.

Formål, virkeområde og overordnede bestemmelser

VID støtter forslaget om å styrke barneperspektivet og at kun barnets beste legges til grunn som grunnleggende hensyn. Det er et hensyn som inkluderer et helhetssyn der flere hensyn avveies uten at disse listes opp. Vi er enig i departementets vurdering om at en opplisting av flere hensyn i loven kan skape en uklarhet om innholdet i bestemmelsen. Det ville også vært vanskelig å avgrense hvilke hensyn som skulle vært listet opp. For å muliggjøre en løpende faglig utvikling og en helhetsvurdering i hver enkelt situasjon, støtter vi at øvrige faglige prinsipper ikke lovfestes. Vi etterlyser imidlertid en mer enhetlig språkbruk; avgjørende, særlig stor vekt, grunnleggende, er begreper som brukes om hverandre og dette bidrar til uklarhet.

VID støtter at oppstillingen av syv år som en føring for når barn har rett til å uttale seg fjernes. Retten bør utøves i samsvar med barnets utvikling slik departementet foreslår.

VID støtter at barneverntjenesten skal legge til rette for å involvere barnets familie og nære nettverk, dersom det er hensiktsmessig. Og videre at barnevernet skal ta hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn på alle stadier av en barnevernssak. En slik opplisting må imidlertid ikke oppfattes som uttømmende når det gjelder hvilke hensyn barnevernet skal ta.

VID støtter forslag om å utvide lovens virkeområde slik at barneverntjenesten kan tilby foreldre hjelpetiltak når et barn med vanlig bosted i Norge oppholder seg i en annen stat og har særlig behov for hjelp.

Bekymringsmelding

VID støtter at barnevernet gis en tydelig mulighet til å undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon innbefattet den forelderen barnet ikke bor hos.

Hjelpetiltak – herunder ettervern

VID støtter forslaget om et eget kapittel for hjelpetiltak.

VID forstår behovet for å tydeliggjøre barnevernets ansvarsområde, men er bekymret for hvordan grenseoppgavene trekkes. Vi er enige i at barnevernet ikke har et ansvar for å løse levekårsutfordringer som mange familier i barnevernet opplever. Samtidig er det som departementet også tematiserer nødvendig at barnevernet forholder seg til familiens livsbetingelser. Det er eksempelvis vanskelig å ta imot og få utbytte av foreldreveiledningstiltak dersom en ikke har penger til å betale husleien eller har en svært dårlig bostituasjon. Det kan også være vanskelig å avklare årsakssammenhenger rundt en dårlig omsorgssituasjon dersom levekårene er svært utfordrende. Etter vår vurdering bør ikke henvisning til levekår tas ut. Selv om andre tjenester kan ha ansvar, er vi kjent med at f.eks. NAV¹ kan stille betingelser f.eks. knyttet til aktivitetsplikt, som ikke nødvendigvis ivaretar barnets beste. Det er også en fare for at barnas levekår blir oversett av begge tjenestene. Her har barnevernet et særlig ansvar for å ha et fokus på barnets beste.

Vi er glad for departementets presisering om at det ikke har vært deres hensikt at det som omtales som kompenserende tiltak ligger utenfor barnevernets oppgave. Skillet mellom endrende og kompenserende tiltak er ikke entydig. Kompenserende tiltak kan i seg selv virke endrende, men også bidra til at barnevernet kommer i posisjon til å bidra med veiledningstiltak osv. Vi støtter departementets understreking av at det er behov for fleksibilitet i valg av hjelpetiltak, og at tiltak ikke må være begrenset til en bestemt type tiltak eller kunnskapsbaserte tiltak. Hvilke tiltak som anses som kunnskapsbaserte er ikke minst knyttet til hvilke tiltak som er evaluert, og som har latt seg undersøke med en bestemt type metodikk. Vi er enig i at egnede tiltak må innebærer at tiltaket er tilpasset det enkelte barn og families behov. På denne bakgrunn synes den foreslåtte formålsbestemmelsen hensiktsmessig: «skal være egnet til å ivareta barnets særlige behov og bidra til å forebygge problemutvikling hos barnet eller i familien».

VID støtter endringen om at pålegg om hjelpetiltak også kan rettes mot samværsforelderen. Vi vil samtidig understreke at pålegg om hjelpetiltak er vanskelig å gjennomføre og må brukes unntaksvis. VID støtter forslaget om at foreldre må kunne ta imot foreldrestøttende tiltak uten at barnet samtykker.

VID støtter departementets forslag om å gi hjemmel til å fastsette nærmere regler i forskrift om kvalitet for botiltak som ikke anses som fosterhjem, institusjon eller omsorgssentre.

Særskilt om ettervern

VID er glad for departementets ønske om å styrke ettervernsbestemmelsene. Vi er imidlertid usikre på om forslagene bidrar til en styrking. Det er en fare for at forslaget gir et dårligere ettervern enn dagens ettervern.

Departementet peker på behovet for å tydeliggjøre vilkår og rett til ettervern. Gjennom de vilkårene som stilles opp i høringsnotatet, kan det synes som at ungdommene ikke får en rett til ettervern. Vilårene som stilles om at ungdommene må ha «Særlige behov for hjelp fra barneverntjenesten til en god overgang til voksenlivet, som går utover det ungdom i alminnelighet vil ha» undergraver ettervern som en rettighet. Forslaget innebærer at det er en fare for at ungdom med barnevernsbakgrunn får dårligere mulighet til støtte enn det som er vanlig for annen ungdom i overgangen til

¹ Herikstad E. (2016) Hvis tjenestemottakerne har barn.. om fokuset på barns sosiale deltakelse i familiens sosialhjelpssak. Masteroppgave. Oslo: VID.

voksenlivet mens de ofte trenger mer støtte. Forskning² viser at barn med barnevernsbakgrunn har behov som går ut over det ungdom i alminnelighet vil ha med risiko for marginalisering. Det er derfor ikke hensiktsmessig å legge til et slikt vilkår for å ettervern. Det er videre en fare for at en slik vilkårsfesting åpner for at barneverntjenestene kan nedprioritere ungdommene. Som departementet peker på står ungdom med barnevernstiltak i fare for marginalisering på flere områder, samtidig som de i mindre grad mottar den støtten som andre ungdommer får fra sine foreldre i overgangen til voksenlivet. Dette gir samfunnet et ansvar for å sikre en slik støtte, og det går også bedre med dem som får ettervern.

Dersom ettervern skal være en reell rettighet kan det ikke være slik at hver enkelt må argumentere for dette. Forslaget bidrar til et problemfokus der ungdommene må begrunne at de har særlige behov utover det ungdom i alminnelighet har. Unge med barnevernsbakgrunn kan føle seg stigmatisert, og det å måtte begrunne behov for støtte på denne måten, vil kunne forsterke en stigmatisering ved at de må fremstille seg som annerledes enn andre.

Det er viktig å sikre at ungdommene har en relasjon til minst en voksen som kan støtte dem. Arbeid knyttet til nettverk, hjelp til videre kontakt med fosterforeldre, foreldre og søsken vil være av betydning. Støtten for ungdom i overgangen til voksenlivet innebærer ikke nødvendigvis at ungdommene skal endres, men å gi en støtte i en utviklingsprosess mot en voksenrolle. Skillet mellom kompenserende og endrende tiltak blir dermed også lite hensiktsmessig.

At det presiseres at ettervernstiltak skal ha nær sammenheng med utfordringene som utløste tiltaket fra barnevernet før fylte 18 år (utfordringer knyttet til barnets omsorgssituasjon eller utagerende atferd) kan synes opplagt og dermed unødvendig. Det kan likevel være en fare for at en slik argumentasjon både fører til et økt problemfokus og lite hensiktsmessige diskusjoner om årsakssammenhenger.

VID støtter viktige presiseringer i lovforslaget knyttet til mulighetene for et fleksibelt ettervern. Ungdommenes situasjon endrer seg over tid og de har behov for en fleksibilitet i støtten de får: Vi er enige i at det ikke skal være et krav om at ungdommene har tiltak på det tidspunktet de fyller 18 år, at det ikke stilles krav til kontinuitet i tiltak og at det ikke er en ytre grense for hvor lenge ungdommene kan være uten tiltak. Vi er kjent med at det er stor variasjon i praksis, og det er viktig at muligheten for en fleksibilitet i ettervernet presiseres slik departementet gjør.

VID støtter utvidelse av aldersgrensen til 25 år under forutsetningen av at det er en reell rettighet. Det er allerede i dag få ungdommer som får barnevernstiltak etter fylte 20 år, mens ungdom flest får støtte fra sine foreldre langt opp i voksen alder. Ettervern kan også ses som tidlig intervensjon og et bidrag til å forebygge marginalisering for dem selv og også når de etter hvert blir foreldre selv.

Vi er enige i at ungdommene kan ha behov for støtte fra andre tjenester i tillegg til barneverntjenesten. Men andre tjenester kan ikke erstatte barnevernets oppfølging. Det er barnevernet som kjenner ungdommene, deres omsorgspersoner og deres historie. Barnevernet har en annen forpliktelse enn f.eks. NAV, som vil møte ungdommene som en hvilken som helst annen

² Backe-Hansen, E. et al. (2014). Barnevern i Norge 1990–2010: En Longitudinell Studie. Oslo: NOVA. Brännström, et al. (2017). The truly disadvantaged? Midlife outcome dynamics of individuals with experiences of out-of-home care. *Child Abuse & Neglect*, 67: 408-418. Courtney, M., et al. (2011). Midwest evaluation of the adult functioning of former foster youth: Outcomes at age 26. Chicago: University of Chicago, Chapin Hall. Lehmann, S., et al. (2013). Mental disorders in foster children: a study of prevalence, comorbidity and risk factors. *Child & Adolescent Psychiatry & Mental Health*. Olsen, R. F., et al. (2011). *Tidligere anbragte som unge voksne*. København: SFI, Det nationale forskningscenter for velfærd.

ungdom og ikke ha en ekstra forpliktelse relatert til at ungdommene har vært utsatt for omsorgssvikt. NAV kan samtidig ha viktige tiltak f.eks. knyttet til arbeidsledig ungdom, som barnevernet ikke har. Disse må de få på linje med annen ungdom. Men vi er bekymret for forslag til lovgivning som legger føringer for at NAV og ikke barnevernet skal gi økonomisk støtte. Det er stor forskjell for ungdom på å få støtte fra barnevernet og NAV³. Økonomisk hjelp og støtte til bolig er to av de mest sentrale ettervernstiltakene, og har vært det i mange år. Det er uheldig hvis ungdommene gjøres til sosialklienter fordi de har en barnevernsbakgrunn. NAV preges av en annen institusjonell logikk enn barnevernet og er tilpasset voksne som kan forholde seg til begrensede åpningstider, et nasjonalt sentralbord, en vekt på elektronisk kommunikasjon osv. Vi savner en presisering av det ansvaret barnevernet har tatt på seg når de har iverksatt tiltak i en familie som innebærer å gi den den støtten som ungdom flest får fra sine foreldre.

Akutt-tiltak

VID støtter forslaget om å samle alle akuttbestemmelsene i et eget kapittel og vi støtter departementets vurdering om å fortsette å bruke betegnelsen akutt-tiltak.

Vi oppfatter det som en hensiktsmessig tydeliggjøring at akutt-tiltak regnes som en midlertidig omsorgsovertakelse.

Vi er også enige i at akutt-tiltak må kunne iverksettes hos en samværsforelder.

Vi er enige i at å frata påtalemyndigheten kompetanse til å fatte midlertidige vedtak i akuttsituasjoner vil kunne innebære betydelig risiko for svikt ved at barn som er i en akutt faresituasjon ikke vil bli ivarettatt og beskyttet på en forsvarlig måte. Det vil også være behov for å kunne delegere kompetanse til andre, for eksempel til en barnevernvakt.

Departementet foreslår å endre fra at vedtak "kan" treffes når vilkårene i bestemmelsen er oppfylt til at akuttvedtak om midlertidig omsorgsovertakelse "skal" fattes dersom det ellers er fare for at barnet blir vesentlig skadelidende. VID støtter denne endringen. Vi er samtidig bekymret for at Norge har mange akutt-plasseringer, og vil understreke at det viktig å arbeide for en reduksjon av akuttplasseringer da dette er svært belastende for barn.

Omsorgsovertakelse

VID støtter forslagene om å øke rettssikkerheten ved behandling av saker i fylkesnemnd, men vurderer samtidig at en bør være varsom med å gi barnet rett til å uttale seg direkte for nemnda dersom de ikke er part. Det kan gi barnet et for stort ansvar. Barnet kan oppleve ansvar og skyld for de beslutningene som tas. Det er samtidig viktig at barnets synspunkter er kjent for nemnda, og barn som ønsker det bør kanskje gis mulighet. Uansett er det viktig at barneverntjenesten gjør seg kjent med barnets mening og bruker tid på å bli kjent med barnet slik at barnet kan både utvikle og formidle sine synspunkter. Barn må samtidig gis lov til ikke å uttale seg, eller ikke ha en mening dersom det ikke ønsker det.

VID støtter at det tydeliggjøres hva som ligger i omsorgsansvaret og foreldreansvaret. Det har i praksis vært uklarheter om hva som ligger til barneverntjenesten og foreldrene å bestemme. VID er enig i at bestemmelsene knyttet til omsorgsovertakelse av nyfødte reguleres i en egen bestemmelse og opprettholdes som i dag.

³ Bakketeig, E. & Backe-Hansen, E. (2008). *Forskningkunnskap om ettervern*. Oslo: NOVA, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Oterholm, I. (2015). *Organisasjonens betydning for sosialarbeiders vurderinger*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus, Senter for profesjonsstudier. Oterholm, I. & Paulsen, V. (2018). Young people and social workers' experience of differences between child welfare services and social services. *Nordic Social Work Research*: 1-11. Paulsen, V. (2017). *Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet*. Trondheim: NTNU, Institutt for sosialt arbeid.

VID støtter at barneverntjenesten gis plikt til alltid å vurdere om noen i barnets familie eller nettverk kan være egnet plasseringssted og at det skal tas hensyn til barnets mening.

Vi støtter omformuleringen om å legge til vurderingen av barnets beste i vurderingen av adopsjon "det foreligger særlig tungtveiende grunner som tilsier at adopsjon vil være til barnets beste."

Atferdstiltak

VID forstår ikke hvorfor bestemmelsene om plassering av barn i institusjon ved fare for menneskehandel foreslås inn under atferdsbestemmelsene og mener det bør inngå i en egen bestemmelse.

Samvær

VID støtter også at søsken får partsrettigheter fra fylte 15, men at rett til partsinnsyn kan begrenses. VID støtter forslaget om at barneverntjenesten skal utarbeide en konkret plan for kontakt og samvær som kan omfatte flere av barnets nærstående. Særlig søsken kan være viktige gjennom hele livet og det er viktig at barn og søsken som barnet har et etablert familieliv med får rett til samvær og kontakt med hverandre etter en omsorgsovertakelse. Det må samtidig gjøres individuell vurdering av det enkelte barns beste. VID støtter også at det legges større vekt på barnets reelle tilknytning til søsknene, og mindre vekt på de biologiske båndene. Vi savner en tematisering av særlige utfordringer knyttet til samvær ved slektsplasseringer.

VID savner et enda tydeligere overordnet fokus på omsorgsovertakelsens siktemål og på hvilken måte det vil være førende for samværsutformingen. Siktemålet med omsorgsovertakelsen har betydning for avveiningen og tilrettelegging av samvær med tanke på barnet, foreldre, søsken og andre samt fosterhjemmet.

VID støtter forslaget om at adgangen til å ta opp samværs sak på nytt, snevres inn og endres fra ett til to år.

Oppfølging av barn og foreldre

VID mener det er hensiktsmessig at oppfølging av barn og foreldre samles i et eget kapittel. VID støtter forslaget om å pålegge barneverntjenesten å utarbeide en plan for videre undersøkelse, barnets omsorgssituasjon og oppfølgingen av barnet og foreldrene når det er truffet akuttvedtak. VID er også enig i at barneverntjenesten skal utarbeide en plan for ungdom som mottar ettervernstiltak. Tiltakene må evalueres jevnlig, men vi ser det ikke som hensiktsmessig at det skal presiseres i planen hvor lenge tiltakene er ment å vare. Tiltaksplaner og vedtak vil alltid være tidsbegrenset, det er derfor unødvendig med en ytterligere presisering av lengde på tiltak. Dette gjelder særlig fordi det vil være vanskelig å vite hvor lenge en ungdom har behov for støtte og det er viktig at ungdommene er trygge på at de har støtte så lenge de har behov for det i overgangen til voksenlivet.

Vi ser at departementet ikke går inn for at foreldre får oppnevnt en støtteperson, med begrunnelse i at det er en fare for at dette kan forsterke konflikt mellom foreldre og barneverntjenesten etter en omsorgsovertakelse. Det er en mulighet, men VID vurderer at det likevel er viktig å arbeide med å utvikle et kompetent utvalg foreldrestøtter på sikt, som igjen kan bidra inn i dette arbeidet. I USA viser de gode resultater med denne type ordning. I Danmark viser de gode resultater med støttepersoner som ikke nødvendigvis har egenerfaring. Mange foreldre har behov for tett oppfølging umiddelbart

etter en omsorgsovertakelse, en oppfølging som ikke nødvendigvis barnevernet eller andre tjenester kan gi⁴.

Vi mener det er positivt å øke tilgang til advokatbistand, men dette er ikke tilstrekkelig. Vi vet at familievernnet har gitt viktige bidrag i oppfølging av foreldre som har mistet omsorgen for sitt barn. Foreldrenes behov for hjelp etter omsorgsovertakelse er komplekst, og i den forbindelse er det viktig at et organ som familievernnet fortsetter å videreutvikle dette arbeidet. Familievernnet kan bl.a. ha en viktig oversetterrolle og støtterolle overfor foreldre som ikke forstår barnevernets begrunnelse for omsorgsovertakelsen. For at familievernnet skal kunne videreutvikle oppfølgingstilbudet til foreldre mener vi det må satses på tiltaksutvikling, forskning og økte ressurser.

Selv om familievernnet utarbeider et tilbud til foreldre fratatt omsorgen, vil barnevernet ha et særlig ansvar. For noen foreldre kan også barnevernet være viktige støttepersoner. Ikke alle foreldre er uenig i omsorgsovertakelsen eller i konflikt med barnevernet. Samtidig er det viktig at barnevernet videreutvikler sin kompetanse i å møte foreldre der det er konflikt og vanskelige samarbeidsforhold. Det kan være svært krevende situasjoner og foreldre kan ha behov for oppfølging fra ulike tjenester. Ved tilbakeføring vil foreldre kunne ha behov for omfattende oppfølging, vi savner en konkretisering av en slik oppfølging. Det foreligger lite forskning på tilbakeføring etter omsorgsovertakelse, og dette er noe vi oppfordrer til å ha fokus på.

Fosterhjem

VID støtter forslaget om at fosterforeldre får plikt til å gjennomføre en generell opplæring. VID støtter også at fosterforeldre gis klageadgang på vedtak om flytting fra fosterhjemmet. Det er viktig at fosterforeldrenes stilling tydeliggjøres i ny barnevernslov. Vi viser for øvrig til vår høringsuttalelse knyttet til utredningen fra Fosterhjemsutvalget.

Barnevernsinstitusjoner

VID støtter forslaget om at enkelte sentrale deler vedrørende barnevernsinstitusjoner tas inn i loven og at detaljer redegjøres for i forskrift.

Det foreslås en utvidelse i bruk av tvang ved mistanke om rusmiddelbruk og at biologisk materiale, hår, spytt kan benyttes i rustesting. Det legges til grunn at det kan være en mindre inngripende måte å utføre tvangen på enn ved urinprøvetaking, og vi stiller oss av den grunn bak dette forslaget.

Regler for saksbehandling og klage ved brudd på barns rettigheter og bruk av tvang foreslås bl.a. innlemmet i loven og med tidsfrister. I likhet med alle saksbehandling i barnevernet, støtter vi at også denne delen av saksbehandlingsvirksomheten innlemmes i loven og er positive til at det også i denne sammenheng innføres tidsfrister.

Det foreslås at deler av kvalitetsforskriften for institusjoner skal inn i loven – bl.a. definert målgruppe og formulerte mål for virksomheten. VID er bekymret for at et for sterkt fokus på målgruppe-differensiering kan føre til unødige flyttinger og belastninger i barnas liv. Når det skal legges til rette for omsorg og behandling for barn og unge, vil en styrket orientering mot differensiering kunne legge begrensninger på det tilbudet barn og unge får. Barn vil i perioder kunne ha uttrykk og utfordringer som ikke nødvendigvis harmonerer med målgruppedifferensierings-kriteriene ved innflytting. Det er i

⁴ Falch-Eriksen, A. (2016). Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn. Familievernets rolle for foreldre i krise, mestrings og endring. NOVA Rapport 9/2016. Slettebø, T. (2009). Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten. Oslo: Diakonhjemmet høyskole. Syrstad, E. og Ness, O. (2019). To Navigate the Normative and the Not-Normative Family Therapists Negotiating Their Professional Identities with Parents Whose Children are Placed in Public Care. *Contemporary Family Therapy*, Volume 41, Issue 2, pp 201–210.

denne sammenheng et viktig spørsmål å tenke gjennom, om en ytterligere vektlegging av differensiering kan få uønskede konsekvenser der barna tilpasses systemet fremfor utvikle praksiser som rommer barn i ulike livsfaser. Når omsorg og behandlingstilbud utformes mener VID det bør tas hensyn til barnets helhetlige situasjon, hvor også barn og unges tilhørighet på de mange arenaer de deltar på, samt deres opplevelse av situasjonen, bør veie tungt.

VID støtter forslaget om like krav til godkjenning av offentlige og private institusjoner. VID støtter videre forslaget om kravet til bredde i kompetanse blant ansatte.

Det er viktig å tenke over hvordan barn som bor på barneverninstitusjon omtales og forstås. De er barn som alle andre barn, og følgelig avhengige av voksnes omsorg.

Det foreslås å åpne for kartlegging av barn på institusjon i egen lovparagraf. Å ha tilstrekkelig informasjon om et barns situasjon er selvsagt nødvendig for å kunne legge til rette for egnet omsorg og behandling i hverdagen til et barn. Hva som er nødvendig og tilstrekkelig informasjon kan være vanskelig å vurdere. Som i alle ledd av virksomheten bør det også i denne sammenheng tydeliggjøres at barnet skal behandles hensynsfullt og med respekt for dets integritet. Forholdet mellom kartlegging og utredning kan være uklart, og utredning krever per i dag samtykke eller beslutning fattet i fylkesnemnd. VID mener at det i forskrift bør fremkomme hva kartlegging innebærer, og hvordan det overfor barnet og øvrig impliserte sørges for at de har tilstrekkelig informasjon om formålet med kartleggingsvirksomheten, hvordan opplysninger behandles og benyttes.

Å gjøre det til en rett barn har, at de skal behandles hensynsfullt og med respekt for dets integritet, og ikke en plikt for institusjonen, fremstår som et teknisk skille – men som i praksis forutsetter hverandre gjensidig. Vi har vanskelig for å se hensiktsmessigheten i å skille barnets rett fra institusjonens plikt i denne saken.

Saksbehandlingsregler

VID støtter forslaget om å opprettholde partsrettigheter fra 15 år med unntak av sak om atferdstiltak og barn utsatt for menneskehandel. En barnevernssaks dokumenter inneholder ofte en rekke personlige og sensitive opplysninger om barnet, foreldrene, etc. Beskrivelser og faglige vurderinger om foreldrenes omsorgskompetanse og foreldrenes og barnets egen fungering kan være opprivende og belastende for barn å få innsyn i fra fylte 12 år. Ved tvangssaker, der konfliktnivået kan være høyt, innebærer partsstatus at barnet har rett til å delta i behandlingen av saken i fylkesnemnda og at barnet kan bringe vedtaket inn for domstolen. Å gi barnet partsrettigheter og økt innflytelse kan derfor medføre en risiko for at barnet kan bli satt i vanskelige lojalitetskonflikter og bli utsatt for press. Dette kan medføre en ansvarsfølelse og potensielt skyld for de avgjørelsene som tas, noe som kan ha negative konsekvenser for barnet. VID støtter imidlertid forslaget om at det legges opp til at fylkesnemnda i større utstrekning enn i dag vurderer konkret om yngre barn skal innvilges partsrettigheter.

VID er enig med departementet i at voksnes partsrettigheter fortsatt bør reguleres av forvaltningsloven.

VID støtter forslaget om at det legges inn en bestemmelse som kan nekte partenes innsyn dersom innsyn kan medføre fare eller skade for barnet.

Taushetsplikt

VID er enig i at det er hensiktsmessig å samle taushetspliktreglene i et kapittel. Vi støtter også presiseringen om at barnevernet kan gi opplysninger til andre organer og til helsepersonell når de er nødvendig for å ivareta oppgaver etter barnevernsloven.

Barn og foreldre med kontakt med barnevernet utgjør sårbare grupper der opplysninger om dem må behandles konfidensielt og med varsomhet. Det er samtidig viktig at det er mulig å utvikle kunnskap som kan gi bedre oppfølging. Det bør også kunne innebære at forskere har mulighet til å (invitere barn til deltakelse) snakke med barn som de sentrale aktørene. Det er foreldrene som kan samtykke til at barn yngre enn 16 år samtykker til forskning i barnevernet. Ved omsorgsovertakelse fratas foreldrene deler av foreldreansvaret. I foreldrenes restforeldreansvar ligger myndigheten til å samtykke til deltakelse i forskning, på barnas vegne. I tilfeller der foreldrene ikke er tilgjengelige ved f.eks. svært dårlig psykisk helse eller rusproblemer kan det være behov for at andre må samtykke på barn og foreldres vegne om at barnet kan snakke med en forsker. Barn som lever på sperret/skjult adresse og kode 6 er et eksempel på barn som opplever betydelig offentlig inngripen i sine liv, og som i henhold til dagens lovverk blir utilgjengelige som deltakere i kunnskapsutviklingen. Vi savner en redegjørelse for hvordan dette (barns muligheter for deltakelse i kunnskapsutviklingen om sine omsorgs og oppvekstbetingelser) kan gjøres. I dag er dette svært vanskelig, og det hindrer at barnas stemme kommer frem i den kunnskapen som utvikles.

Behandling av saker i fylkesnemnda

VID støtter forslaget om at samtaleprosess innføres som et tilbud i alle regioner. Vi vil samtidig understreke forhold som kom frem i evalueringen av samtaleprosess med behov for opplæring av alle parter, at det er behov for tid til gjennomføring og at samtaleprosess ikke må føre til utsettelse av å fremme sak om omsorgsovertakelse der dette vurderes som nødvendig.

Kommunens og barneverntjenestens ansvar og oppgaver

VID støtter departementets forslag om tydeliggjøring av kommunenes ansvar for generell forebygging og at kommunestyret skal vedta en plan for det forebyggende arbeidet. Lovforslaget tydeliggjør kommunens ansvar. Innføring av årlig rapportering vil trolig være et viktig ledd i arbeidet med å sikre forsvarlige tjenester og støttes.

VID støtter videreføring av gjeldende rett om at barneverntjenestens ansvar som å sikre at barn mottar tiltak som er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Samtidig er det nødvendig at barnevernet forholder seg til familiens livsbetingelser og levekårsutfordringer og ikke bare henviser til andre instanser, men også ser disse utfordringene i vurderingen av barnets helhetlige omsorgssituasjon og vurdering av tiltak både i barnevernet og i samarbeid med andre tjenester. Forskning viser at mellom 50-75% av unge som har fosterhjems plassering eller institusjons plassering i regi av barnevernet, har psykiske helsevansker som kvalifiserer for en diagnose⁵. Tilsvarende har ca 10 % av barn og unge i barnevernet helsevansker som kvalifiserer for grunn- eller hjelpestønad⁶. I perspektiv av dette, er det viktig at barnevernet i ettervernsfasen etablerer et godt samarbeid med aktuelle helse- og omsorgstjenester, for å sikre nødvendig oppfølging også etter at ettervernet blir avsluttet.

⁵ Stine Lehmann, Odd E Havik, Toril Havik og Einar R Heiervang (2013). Mental disorders in foster children: a study of prevalence, comorbidity and risk factors. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health* 7/39. Kaye, N.S, Jozefiak, T; Rimehaug, T; Tjelflaa, T, Brubakk, A.M og Wichstrøm, L (2015). Resultater fra forskningsprosjektet Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner. Trondheim:NTNU. Regionalt kunnskapssenter for barn og unge. https://www.ntnu.no/trykk/publikasjoner/Barnevernrapport_RKBUE/files/assets/common/downloads/Barnevernrapport_RKBUE.pdf

⁶ Gundersen, T., Farstad, G. R. og Solberg, A. (2011). *Ansvarsfordeling til barns beste? Barn og unge med funksjonsnedsettelse i barnevernet*. NOVA-rapport 17/2011. Oslo: NOVA, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

I lovforslagets er gjeldende lovs formulering om at barnevernlederen har ansvar for oppgaver etter loven fjernet, slik at ansvaret nå er lagt til kommunen. VID er bekymret for at dette kan skape grunnlag for en instruering og overprøving av barneverntjenestens leder som i for stor grad begrenser barnevernsleders faglige ansvar og kompetanse. VID mener det er usikkert om Fylkesmannens tilsynsordning er tilstrekkelig for å sikre at faglige hensyn blir styrende i slike situasjoner.

VID støtter at kommunen må ha en ordning der barnevernet er tilgjengelig også utenfor ordinær kontortid, men at dette må kunne gjennomføres på en måte som ivaretar de ansattes arbeidsmiljø.

Statlig barnevernsmyndighet

Etter VIDs oppfatning er det den kommunen som kjenner barnet som bør avgjøre om barnet skal tilbys plass i akuttinstitusjon eller beredskapshjem. Det er viktig at beslutning om plasseringsalternativ bygger på en grundig kjennskap til barnet og familien. En kjennskap som kommunen i større grad vil ha enn Bufetat. Bufetat vil kjenne tiltaksapparatet og beslutningen bør i størst mulig grad tas i samarbeid, men der det er uenighet er det kommunen som bør ha det avgjørende ordet. Det er kommunen som fatter vedtak om plassering og kjenner barnet.

Oslo, juli 2019

Ingunn Moser,
Rektor

Elisabeth Brodtkorb
Dekan, Fakultet for sosialfag